

1.2 Μονώνυμα - πράξεις με μονώνυμα

A. Αλγεβρικές παραστάσεις - Μονώνυμα

Ερώτηση 1

- Τι ονομάζουμε αριθμητική παράσταση;
- Τι ονομάζουμε αλγεβρική παράσταση;
- Πότε μια αλγεβρική παράσταση λέγεται ακέραια;
- Τι ονομάζουμε αριθμητική τιμή μιας αλγεβρικής παράστασης.

Απάντηση

- Αριθμητικές παραστάσεις** λέμε τις εκφράσεις που περιέχουν μόνο αριθμούς. $2 \cdot 4 + 3 \cdot 5^2$
- Αλγεβρικές παραστάσεις** λέμε τις εκφράσεις όπου εκτός από αριθμούς περιέχουν και μεταβλητές. Για παράδειγμα, οι παραστάσεις: $2 \cdot \frac{x}{y} + 3 \cdot y^2$
 $4 \cdot x + 5 \cdot y^6 x$
 $3x, 2a^2 + x, -\sqrt{3}y^2 + 1$ είναι αλγεβρικές.
- Μια αλγεβρική παράσταση λέγεται **ακέραια**, όταν μεταξύ των μεταβλητών της σημειώνονται μόνο οι πράξεις της πρόσθεσης και του πολλαπλασιασμού και οι εκθέτες των μεταβλητών της είναι φυσικοί αριθμοί. Π.χ. $4x^3 - x^2 \cdot y + y^7$
- Αν σε μια αλγεβρική παράσταση αντικαταστήσουμε τη μεταβλητή (ή τις μεταβλητές) με έναν αριθμό (ή με αριθμούς) και εκτελέσουμε τις πράξεις που σημειώνονται προκύπτει ένας αριθμός που λέγεται **αριθμητική τιμή** της αλγεβρικής αυτής παράστασης.
Για παράδειγμα: αν $a = 2$ η αριθμητική τιμή της αλγεβρικής παράστασης $2a^2 + 3$ είναι $2 \cdot 2^2 + 3 = 11$.

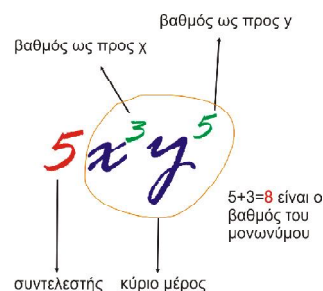
Ερώτηση 2

- Τι ονομάζουμε μονώνυμα;

- Τι ονομάζουμε συντελεστή, κύριο μέρος και βαθμό μονωνύμου;
- Ποιά μονώνυμα λέμε όμοια;
- Πότε δύο μονώνυμα λέγονται ίσα και πότε αντίθετα;

Απάντηση

- Μονώνυμα** ονομάζουμε τις ακέραιες αλγεβρικές παραστάσεις, στις οποίες μεταξύ των μεταβλητών σημειώνεται μόνο η πράξη του πολλαπλασιασμού. π.χ. $7x^4y^2\omega$, $-9x^8y^6\omega^5$, $6x^9y^3\omega^7$.

- Ο αριθμητικός παράγοντας λέγεται **συντελεστής** του μονωνύμου. Το γινόμενο όλων των μεταβλητών του λέγεται **κύριο μέρος** του μονωνύμου. Ο εκθέτης μιας μεταβλητής λέγεται **βαθμός του μονωνύμου ως προς τη μεταβλητή** αυτή, ενώ το άθροισμα των εκθετών των μεταβλητών του λέγεται **βαθμός του μονωνύμου**.
- Όμοια** λέγονται τα μονώνυμα που έχουν το ίδιο κύριο μέρος. Για παράδειγμα τα μονώνυμα $47x^5y^3\omega$, $-3x^5y^3\omega$, $10x^5y^3\omega$ είναι όμοια.

δ. 1^οα ηέγονται τα όμοια μονώνυμα που έχουν τον ίδιο συντελεστή και **αντίθετα** αν έχουν αντίθετο συντελεστή.

Οι αριθμοί θεωρούνται ως μονώνυμα που τα ονομάζουμε **σταθερά μονώνυμα**. Ο αριθμός 0 λέγεται **μηδενικό μονώνυμο** και δεν έχει βαθμό, ενώ όλη τα άλλα σταθερά μονώνυμα είναι μηδενικού βαθμού.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ - ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Να βρεθεί η αριθμητική τιμή της παράστασης:

$$2xy - x^2y + 2xy^2 + 2003$$

1

α. για $x = 10$ και $y = 0$.

β. για $x = 0$ και $y = 10$.

Λύση

α. Αντικαθιστούμε όπου $x = 10$ και $y = 0$ στην παράσταση

$$2 \cdot 10 \cdot 0 - 10^2 \cdot 0 + 2 \cdot 10 \cdot 0^2 + 2007 = 2003$$

β. Αντικαθιστούμε όπου $x = 0$ και $y = 10$ στην παράσταση

$$2 \cdot 0 \cdot 10 - 0^2 \cdot 10 + 2 \cdot 0 \cdot 10^2 + 2007 = 2003$$

2

Να βρείτε τις ακέραιες τιμές του n ώστε η αλ-

γεβρική παράσταση $-\frac{2}{3}x^{7-n} \cdot y^{n-4}$ να είναι μονώνυμο. Στη συνέχεια για τις τιμές αυτές να βρείτε τα αντίστοιχα μονώνυμα.

Λύση

Για να είναι μονώνυμο η παραπάνω αλγεβρική παράσταση πρέπει οι εκθέτες των μεταβλητών x, y να είναι φυσικοί αριθμοί.

Δηλαδή πρέπει να ισχύουν συγχρόνως:

$7 - n \geq 0$ και $n - 4 \geq 0$ ή $-n \geq -7$ και $n \geq 4$ ή $n \leq 7$ και $n \geq 4$.
Οι κοινές ακέραιες τιμές για τη μεταβλητή n είναι 4, 5, 6, 7.

Για $n = 4$ έχουμε:

$$-\frac{2}{3}x^{7-4}y^{4-4} = -\frac{2}{3}x^3y^0 = -\frac{2}{3}x^3.$$

Για $n = 5$ έχουμε:

$$-\frac{2}{3}x^{7-5}y^{5-4} = -\frac{2}{3}x^2y^1 = -\frac{2}{3}x^2y.$$

Για $n = 6$ έχουμε:

$$-\frac{2}{3}x^{7-6}y^{6-4} = -\frac{2}{3}x^1y^2 = -\frac{2}{3}xy^2.$$

Για $n = 7$ έχουμε:

$$-\frac{2}{3}x^{7-7}y^{7-4} = -\frac{2}{3}x^0y^3 = -\frac{2}{3}y^3.$$

3

Ένα μονώνυμο έχει συντελεστή -8 και μεταβλητές x και y . Να προσδιορίσετε το μονώνυμο, αν ο βαθμός του ως προς x είναι 3 και ως προς y είναι 7.

Λύση

Το μονώνυμο είναι της μορφής $-8x^ky^n$.

Σύμφωνα με την εκφώνηση είναι $k = 3$ και $k + n = 7$ ή

$$k = 3 \text{ και } n = 4.$$

Οπότε το μονώνυμο είναι $-8x^3y^4$.

4

Να προσδιορίσετε την τιμή του φυσικού v , ώστε το μονώνυμο $4x^2y^v$

- α. να είναι μηδενικού βαθμού ως προς y
 β. να είναι έκτου βαθμού ως προς x και y
 γ. να έχει αριθμητική τιμή 64 για $x = 1$ και $y = 2$.

Λύση

- α. Πρέπει ο εκθέτης του y να είναι μηδέν, δηλ. $v = 0$.
 β. Πρέπει το άθροισμα των εκθετών να είναι 6, δηλ.
 $2 + v = 6$ ή $v = 6 - 2$ ή $v = 4$.
 γ. Πρέπει $4 \cdot 1^2 \cdot 2^v = 64$ ή $2^{v+2} = 8$ ή $v = 1$.

5

Να βρείτε τους αριθμούς k, λ, μ , ώστε το μονώνυμο $2kx^4y^v, \lambda x^{2v}y^\mu$ να είναι:

- α. όμοια β. ίσα γ. αντίθετα

Λύση

- α. Πρέπει να έχουν το ίδιο κύριο μέρος, δηλ.
 $v = \mu$ και $2v = 4$ άρα $v = \mu = 2$.
 β. Πρέπει να είναι όμοια δηλ. $v = \mu = 2$ και επιπλέον $2k = \lambda$.
 γ. Πρέπει να είναι όμοια δηλ. $v = \mu = 2$ και επιπλέον $2k = -\lambda$.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1

Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

Μονώνυμο	Συν/στής	Κύριο μέρος	Βαθμός ως προς x	Βαθμός ως προς y	Βαθμός ως προς x, y
$-3x^4y^7$					
$-\sqrt{2}x^2y^8$					
$\frac{1}{5}x y^6$					

2

Ποια από τις παρακάτω αλγεβρικές παραστάσεις δεν είναι μονώνυμο; α. $-x^8y$ β. $-\frac{3}{2}(x^2)^6 y^7$ γ. $(-3 + \sqrt{5})x^3y^2$ δ. $6a^4b^7\gamma\delta$

3

Ένα ορθογώνιο έχει διπλάσιο μήκος από το πλάτος του y . Το μονώνυμο που εκφράζει το εμβαδόν του είναι:

- α. $4y$ β. $3y$ γ. $2y^2$ δ. y^2

4

Να χαρακτηρίσετε τις επόμενες προτάσεις με (Σ), αν είναι σωστές ή με (Λ), αν είναι λανθασμένες:

1. Οι εκθέτες στις μεταβλητές ενός μονωνύμου είναι φυσικοί αριθμοί.
  2. Οι πραγματικοί αριθμοί θεωρούνται μονώνυμα.
  3. Μια αλγεβρική παράσταση δεν έχει υποχρεωτικά αριθμητική τιμή για οποιαδήποτε τιμή των μεταβλητών της.
  4. Η παράσταση $-\frac{4}{3}x^{-2}y\omega$ είναι μονώνυμο.
- 5** Ένα μονώνυμο έχει συντελεστή $\frac{2}{3}$ και ακέραιο μέρος $xy^3\omega^2$. Ποιο είναι το ίσο του και το αντίθετο μονώνυμό του;

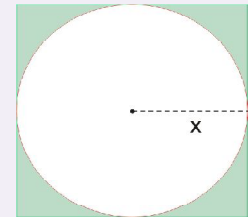
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1 Να βρεθεί η αριθμητική τιμή της παράστασης $3xy - 5x^2y + 2xy^2 + 1960$ για **α.** για $x = -10$ και $y = 10$ **β.** για $x = 0$ και $y = 0$

2 Ποιες από τις παρακάτω αλγεβρικές παραστάσεις είναι μονώνυμα και ποιες όχι; Στην περίπτωση που μια αλγεβρική παράσταση είναι μονώνυμο ποιος είναι ο συντελεστής και ποιο το κύριο μέρος του; Υπάρχουν μονώνυμα που να είναι όμοια;

α. $\sqrt{5}a\beta^2$ **β.** $\frac{5}{3}x^2y^2\omega$ **γ.** $(3 + \sqrt{2})xy\omega$ **δ.** $\frac{(\omega - x)}{2}y$ **ε.** $\frac{2\kappa^2}{\omega \cdot x}$ **στ.** $3x^2y^{-2}$
ζ. $\frac{5x^2y^2\omega}{4}$ **η.** $-\frac{1}{2}(\omega - x)$ **θ.** $-x^2y^2\omega$ **ι.** $\frac{x^3}{4}$

3 Να βρείτε το μονώνυμο που εκφράζει το εμβαδόν του γραμμοσκιασμένου μέρους του διπλανού σχήματος. Να συγκρίνετε το εμβαδόν του κύκλου με το εμβαδόν του γραμμοσκιασμένου μέρους.

4 **α.** Για να είναι το πηλίκο $a^v : a^μ$ μονώνυμο πρέπει $v \dots \mu$. Να σημειώσετε το κατάλληλο σύμβολο ανισότητας.
β. Δίνονται τα μονώνυμα $(a+1)x^2y^{\eta+1}$ και $-3x^{\mu+5}y^2$. Να βρείτε τους αριθμούς a , η και μ ώστε τα μονώνυμα να είναι ίσα.

5 Ένα μονώνυμο έχει συντελεστή 18 και μεταβλητές x και y . Να προσδιορίσετε το μονώνυμο, αν ο βαθμός του ως προς x είναι 4 και ως προς y είναι 10.

6 Να βρείτε τις ακέραιες τιμές του η ώστε η αλγεβρική παράσταση $7x^{5-\eta}y^{\eta-1}$ να είναι μονώνυμο. Στη συνέχεια για τις τιμές αυτές να βρείτε τα αντίστοιχα μονώνυμα.

Β. Πράξεις με μονώνυμα

Ερώτηση 1

- α. Πως γίνεται η πρόσθεση και η αφαίρεση μονωνύμων;
 β. Πως γίνεται ο πολλαπλασιασμός (γινόμενο) μονωνύμων;
 γ. Πως γίνεται η διαίρεση μονωνύμων;

Απάντηση

- α. Προσθέτουμε ή αφαιρούμε μόνο όμοια μονώνυμα. Το άθροισμά τους ή η διαφορά τους είναι ένα όμοιο μονώνυμο με τα αρχικά και έχει συντελεστή το άθροισμα ή τη διαφορά των συντελεστών τους.

$$\text{π.χ. } -3x^2y + 5x^2y - x^2y = (-3 + 5 - 1)x^2y = x^2y$$

- β. Το γινόμενο μονωνύμων είναι μονώνυμο με:

- συντελεστή το γινόμενο των συντελεστών τους
- κύριο μέρος το γινόμενο όλων των μεταβλητών τους με εκθέτη κάθε μεταβλητής το άθροισμα των εκθετών της.

$$\text{π.χ. } (2x^2y^3)(-5ky^2) = 2(-5)x^2ky^3y^2 = -10x^2ky^5$$

- γ. Η διαίρεση μονωνύμων γίνεται αν πολλαπλασιάσουμε το διαιρετέο με τον αντίστροφο του διαιρέτη.

$$\begin{aligned} \text{π.χ. } (-4\alpha\beta^2) : (-8\alpha\beta x) &= \\ -4\alpha\beta^2 \frac{1}{-8\alpha\beta x} &= \frac{-4\alpha\beta^2}{-8\alpha\beta x} = \\ \frac{-4}{-8} \frac{\alpha}{\alpha} \frac{\beta^2}{\beta} \frac{1}{x} &= \frac{1}{2} \frac{\beta}{x} \end{aligned}$$

Στη διαίρεση μονωνύμων το αποτέλεσμα δηλ. το πηλίκο δεν είναι πάντοτε μονώνυμο. Στο παραπάνω παράδειγμα δεν είναι μονώνυμο. Δείτε όμως κι' αυτό:

$$\begin{aligned} (-8\alpha^4\beta^2x^3) : (-4\alpha\beta x) &= -8\alpha^4\beta^2x^3 \cdot \frac{1}{-4\alpha\beta x} = \\ \frac{-8\alpha^4\beta^2x^3}{-4\alpha\beta x} &= 2\alpha^{4-1}\beta^{2-1}x^{3-1} = 2\alpha^3\beta x^2 \end{aligned}$$

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ - ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Να κάνετε τις πράξεις:

α. $3x^2y^2 - x^2y^2 + 8x^2y^2 - 12x^2y^2$

1

β. $2x^2 \cdot 3x^3y \left(-\frac{4}{3}xy\omega^2 \right) \left(-\frac{1}{8}x^2\omega\alpha \right)$

γ. $(-4xy^3\omega^2) : \left(-\frac{1}{2}xy^2\omega^2 \right)$

δ. $(-4x^4y^2\omega^2) : (2x^3y\omega^2) \cdot 3xy\omega$

Λύση

α. $3x^2y^2 - x^2y^2 + 8x^2y^2 - 12x^2y^2 = (3 - 1 + 8 - 12)x^2y^2 = -2x^2y^2$

β. $2x^2 \cdot 3x^3y \left(-\frac{4}{3}xy\omega^2 \right) \left(-\frac{1}{8}x^2\omega\alpha \right) =$

$$2 \cdot 3 \cdot \left(-\frac{4}{3} \right) \left(-\frac{1}{8} \right) x^2 \cdot x^3 \cdot x \cdot x^2 \cdot y \cdot y \cdot \omega^2 \omega \cdot \alpha = x^8y^2\omega^3\alpha$$

γ. $(-4xy^3\omega^2) : \left(-\frac{1}{2}xy^2\omega^2 \right) =$

$$-4xy^3\omega^2 \cdot \frac{1}{-\frac{1}{2}xy^2\omega^2} = \frac{-4xy^3\omega^2}{-\frac{1}{2}xy^2\omega^2} = 8y$$

δ. $(-4x^4y^2\omega^2) : (2x^3y\omega^2) \cdot 3xy\omega =$

$$\frac{-4x^4y^2\omega^2}{2x^3y\omega^2} \cdot 3xy\omega = -2xy \cdot 3xy\omega = -6x^2y^2\omega$$

2

Ένα κυλινδρικό δοχείο έχει ακτίνα βάσης ρ και ύψος u . Ένα δεύτερο κυλινδρικό δοχείο έχει διπλάσια ακτίνα. Να βρείτε:

- τον όγκο του δεύτερου δοχείου και
- πόση επιπλέον χωρητικότητα έχει από το πρώτο;

Λύση

Ο όγκος του πρώτου δοχείου είναι $V_1 = \pi\rho^2u$.

α. Το δεύτερο δοχείο έχει όγκο

$$V_2 = \pi(2\rho)^2u = 4\pi\rho^2u = 4V_1,$$

δηλ. 4-πλάσιο από το πρώτο δοχείο.

β. Η διαφορά των όγκων είναι:

$$V_2 - V_1 = 4\pi\rho^2u - \pi\rho^2u = 3\pi\rho^2u = 3V_1.$$

Άρα το δεύτερο δοχείο έχει 3 φορές περισσότερη χωρητικότητα από το πρώτο.

3

Να βρείτε τους ακέραιους κ , η ώστε η παρακάτω αλγεβρική παράσταση να είναι μονώνυμο και στη συνέχεια να βρείτε το μονώνυμο:

$$A = \frac{3}{5}x^8y^{\kappa-5} - \frac{2}{3}x^{\eta-2}y^3$$

Στη συνέχεια να κάνετε την πράξη

$$A : (-5x^{10}y^5) \cdot (2x^4y^3)$$

Λύση

Πρέπει $\kappa - 5 = 3$ και $\eta - 2 = 8$. Τότε $\kappa = 8$ και $\eta = 10$.

$$\text{Έχουμε } \frac{3}{5}x^8y^{\kappa-5} - \frac{2}{3}x^{\eta-2}y^3 = \frac{3}{5}x^8y^{8-5} - \frac{2}{3}x^{10-2}y^3 =$$

$$\frac{3}{5}x^8y^3 - \frac{2}{3}x^8y^3 = \left(\frac{3}{5} - \frac{2}{3}\right)x^8y^3 = -\frac{1}{15}x^8y^3$$

$$\text{και } A : (-5x^{10}y^5) \cdot (2x^4y^3) = -\frac{1}{15}x^8y^3 : (-5x^{10}y^5) \cdot$$

$$(2x^4y^3) = \frac{1}{75}x^{-2} \cdot y^{-2} (2x^4y^3) = \frac{2}{75}x^2y$$

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1

Ποια από τις παρακάτω αλγεβρικές παραστάσεις δεν είναι μονώνυμο; α. $-x^8y$ β. $-\frac{3}{2}(x^2)^6y^7$ γ. $(-3 + \sqrt{5})x^3y^2$ δ. $6a^4b^7\gamma\delta^{-2}$

2

Να χαρακτηρίσετε τις επόμενες προτάσεις με (Σ), αν είναι σωστές ή με (Λ), αν είναι λανθασμένες:

- Το ηλικίο μονωνύμων δεν είναι πάντα μονώνυμο.
- Το γινόμενο μονωνύμων είναι πάντα μονώνυμο.
- Το άθροισμα και η διαφορά ομοίων μονωνύμων είναι πάντα μονώνυμο.

- Η παράσταση $-\frac{4x^2y}{3\omega}$ είναι μονώνυμο.

1.3 Πολυώνυμα - Πρόσθεση και αφαίρεση πολυωνύμων

3

Να αντιστοιχίσετε τις παραστάσεις της στήλης Α με τις ίσες τους παραστάσεις της στήλης Β.

Στήλη Α

α. $-5x^2y + 5x^2y$

β. $-5x^2y \cdot 5x^2y$

γ. $-5x^3y^2 : xy$

δ. $-\frac{1}{3}\omega^2y - \frac{1}{3}\omega^2y$

ε. $\left(-\frac{1}{3}\omega^2y\right)\left(-\frac{1}{3}\omega^2y\right)$

στ. $-4xy\omega + 8xy\omega$

Στήλη Β

1. $-5x^2y$

2. $\frac{1}{9}\omega^4y^2$

3. $-25x^4y^2$

4. $4xy\omega$

5. 0

6. $-\frac{2}{3}\omega^2y$

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1

Δίνεται $A = -2x^3y$, $B = -x^2y^4$, $\Gamma = xy^3$. Να υπολογίσετε:

α. $A \cdot B$

β. $B \cdot \Gamma$

γ. $A \cdot B \cdot \Gamma$

δ. $A : B$

ε. $A : \Gamma$

στ. $B : \Gamma$

ζ. $\Gamma : B$

η. $B : A$

2

Να βρείτε τους ακέραιους κ , η ώστε η παρακάτω αλγεβρική παράσταση να είναι μονώνυμο και στη συνέχεια να βρείτε το μονώνυμο:

$$\frac{3}{4}x^3y^{\kappa-2} - \frac{1}{3}x^{\eta+1}y^4$$

3

Να βρεθούν οι τιμές των κ και η , ώστε να ισχύουν οι ισότητες:

α) $(-15x^{3\kappa-2}y^\eta) : (-3x^{2\kappa}y^4) = 5x^3y^2$

β) $(4a^{2\kappa-1}b^{3\eta}) : (12a^{\kappa-3}b^{\eta+2}) = \frac{1}{3}ab^4$

4

Δύο κύκλοι έχουν ακτίνες $10x$ και $6x$ αντιστοίχως. Να βρεθεί η ακτίνα του κύκλου που έχει εμβαδόν ίσο με το άθροισμα των εμβαδών των δύο αρχικών κύκλων.